

ceviz otizm

araştırmaları ve toplumsal savunma derneği

Uskumru Mh Taşkışla Cd 2A/5 Sarıyer İstanbul
530-467-8975 |cevizotizm.org | bilgi@cevizotizm.org

10 şubat 2021/İstanbul,

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ'NE,

Ceviz Otizm Araştırmaları ve Toplumsal Savunma Derneği olarak bizler; nöroçeşitli bireylere yönelik yunusla terapi fenomeni hakkında görüşlerimizi 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nda yapılması öngörülen değişiklikler kapsamında paylaşmak isteriz.

Yunusların mahpusluğu ile otizmi ilintilendirmenin; doktrinde gelişmekte olan hayvan hakları hukuku, nöroçeşitlilik hareketi kapsamında engelli hakları hukuku ve halk sağlığı açısından problematik esasları bulunmaktadır. Bu esaslara yönelik olarak yapılan ulusal ve uluslararası çalışmalar; yunusların nöroçeşitli bireylere yönelik terapötik bir etkisi olmadığını kanıtlar durumdadır.

Hayvanın Hukuk Düzenindeki Yeri Bakımından

UNESCO Hayvan Hakları Evrensel Beyannamesinde, insan hakları koruma mekanizmalarınca “yasak” kabul edilen kötü muamele ve işkence uygulamaları açısından hayvanın hukuk düzenindeki yeri belirlenmiş; acı ve ıstırap çeken canlıların eşya olamayacağı [1] söylemine temel oluşturulmuştur.

Özgürlük ve hakka ilişkin sorumlulukların bilincinde olan tek varlık kabulündeki insan ile hayvanı, insanın çıkarlarına özgülenmiş hukuk kuramının bir parçası haline getirmenin, insanın yaşam olanağını kısıtlayacağı; doktrindeki baskın görüşü oluşturmaktadır. [2] Bu görüşle, hayvanların doğası gereği üstlenemeyeceği sorumluluk yeniden insana yüklenmiştir. İnsanın hayvanı “koruma, koşullarını iyileştirme, bakım gibi ödevlerinin bulunduğunu söyleyebilmek için hayvanın hukuk öznesi olmasına”[3] gerek olmadığı bildirilmektedir.

ceviz otizm

araştırmaları ve toplumsal savunma derneği

Uskumru Mh Taşkışla Cd 2A/5 Sarıyer İstanbul
530-467-8975 | cevizotizm.org | bilgi@cevizotizm.org

Hukuk düzenimizce de hayvanların insanlar tarafından korunacağı öngörülmüştür. 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun ruhundan, hayvanları korumanın insanlara yüklendiği anlaşılmaktadır. Hayvanı koruma kurallarında bulunan örtülü boşluklar, "koruma, koşullarını iyileştirme ve bakım" ödevlerinin geniş ve amaca aykırı yorumlanmasına neden olabilmektedir. Bu boşluklar dolayısıyla ortaya çıkan uygulamalar, nöroçeşitli ve engelli bireyleri edilgen kılan ve bilimsellikten oldukça uzak uygulamaları da beraberinde getirmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Hayvanların Haklarının Korunması ile Hayvanlara Eziyet ve Kötü Muamelelerin Önlenmesi için Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu'nun Ekim 2019 Raporu'ndan alınan bilgiler ışığında; [4] yunus parklarında mahpus tutulan yunusların insanlara ve akranlarına yönelik saldırganlığını elimine etmek adına, yunuslara sakinleştiriciler [5] ve çeşitli mide ilaçları [6] verilmektedir. Bu ilaçların, yunusların bağışıklığını zayıflatarak enfeksiyona dayalı ölümlere neden olduğu, yunusların tipik olmayan ve mahpusluk kaynaklı davranışlar gösterdiği ifade edilmektedir. [7]

Komisyon Raporu'nda, yunus parklarında diş törpüleme ve diş sökme işlemlerinin yapıldığına da işaret edilmiştir.[8] Yunus parkındaki koşullara uyumlama amacıyla yapılan bu işlemlerin yürürlükte olan normatif düzenlemelere de aykırı olduğu belirtilmelidir. 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nun 8. maddesi, "Hayvanların, yaşadıkları sürece, tıbbî amaçlar dışında organ veya dokularının tümü ya da bir bölümü çıkarılıp alınamaz veya tahrip edilemez." hükmü ile, bu işlemin yasak olduğunu açık bir biçimde ifade etmiş durumdadır.

ceviz otizm

araştırmaları ve toplumsal savunma derneği

Uskumru Mh Taşkışla Cd 2A/5 Sarıyer İstanbul
530-467-8975 | cevizotizm.org | bilgi@cevizotizm.org

Engelli Hakları Bakımından

Yaygın gelişimsel bozukluk olarak adlandırılan engel türü, tipik gelişen (nörotipik) bireylerden farklı nörolojik yapılanmadan kaynaklanmaktadır. Kişinin beyin yapılanmasındaki farklılığın yunuslarla yüzerek, zamanla geçebileceğinin iddia edilmesi; birden fazla sorunu beraberinde getirmektedir.

İlk olarak, yunus parkları, nöroçeşitli ve nörotipik bireyler için yüksek riskli yerlerdir. Son elli yılda yetmişten fazla kaza yaşanmış; bu kazaların on beşinde insanlar, yunuslar ve balinalar yaşamını yitirmiştir.[9] Ölümle birlikte; insanları yunuslarla yan yana getirmenin viral ve bakteriyel hastalıklar başta olmak üzere birçok bulaşıcı hastalığı da davetiye çıkardığı bilimsel olarak kanıtlanmıştır. [10]

Bununla birlikte, yunusla yüzme pratiği, Nöroçeşitlilik Hareketi'nin ruhuna da aykırıdır.

Nöroçeşitlilik Hareketi, nöroçeşitli bireyin insan haklarından eşit biçimde faydalandığı toplumu, mobilitayı ve tam katılımı amaçlayan bir sosyal adalet hareketidir. [11] Bireyin nörolojik durumundan dolayı yaşadığı stresi ve zorlukları “zayıflık” olarak tanımlamayı ve bireyi “yüksek-orta-düşük işlevli” gibi yetenek odağında kategorize etmeyi reddeden [12] Nöroçeşitlilik Hareketi, nöroçeşitliliği tedavi etme iddiasının, solaklığı tedavi etme iddiası [13] ile benzer olduğunu savunur. Toplumun çoğunluğunun sağ elini kullanıyor olmasından kaynaklanan ve bireye kendini inkârı öğütleyen çalışmalar, bireye veya topluma faydalı olamaz; yalnızca toplumsal sağlamlık normlarını güçlendirir.

ceviz otizm

araştırmaları ve toplumsal savunma derneği

Uskumru Mh Taşkışla Cd 2A/5 Sarıyer İstanbul
530-467-8975 | cevizotizm.org | bilgi@cevizotizm.org

Sağlamcılık,[14] en kısa şekilde toplumu sağlam bireylerin yaşayacağı şekilde tahayyül etmek olarak tanımlanabilir. Bu tahayyülün de ötesine giderek, otizm, Down sendromu gibi yaygın gelişimsel çeşitlilik olarak büyük bir çatı altında toplanmış nöroçeşitlilik türlerini; kişinin beyin yapısını tedavi etme söylemi, bilimsellikten uzaktır.

Terapi sözcüğü, bir hastalığın, yaralanmanın, engelliliğin tedavi edilmesi, iyileştirme süreci [15] anlamına gelir. Türkiye'deki Yunus parklarının neredeyse tamamında varlığını sürdüren uygulamalardan biri de Yunusla Terapi Fenomenidir. Son yıllarda Yunus Gösteri Merkezi işletmecileri tarafından "özel çocuklarla yüzme programı" olarak da adlandırılmaya başlanan Yunusla Terapi Fenomeni, otistik, Down sendromlu ve yaygın gelişimsel çeşitlilikleri bulunan bireylerin Yunuslarla yüzerek tedavi olabileceği iddiasıyla ortaya çıkmıştır. Yunusla yüzmenin, nöroçeşitli ve görünmez engeli bulunan bireylere yönelik iyileştirici herhangi bir etkisi olduğu bilimsel olarak kanıtlanmış durumda değildir. [16]

Tracy L. Humphries'in gerçekleştirdiği derleme çalışmada bulunan altı araştırmanın dördü, otistik (özellikler gösteren) çocuklarla gerçekleştirilmiş, otistik çocukların Yunuslarla etkileşimin olumlu çıktıları olduğuna ilişkin raporlamada bulunulmuştur. Humphries, bu raporlamanın metodolojik sınırları bulunduğunu ve bu kapsamda bilimsel kabul edilemeyeceğini belirtmiştir.[17]

2011 yılında, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi bilirkişi görüşü ve bu görüş üzerine Sağlık Bakanlığı'nın resmi yazısı ile, Yunusla Yüzmenin terapötik bir boyutu olmadığı ve uygulanmaması gerektiği bildirilmiştir. [18]

ceviz otizm

araştırmaları ve toplumsal savunma derneği

Uskumru Mh Taşkışla Cd 2A/5 Sarıyer İstanbul
530-467-8975 | cevizotizm.org | bilgi@cevizotizm.org

Tohum Otizm Vakfı'nın "Otizm Spektrum Bozukluğunda Eğitim, Terapi ve Tedavi Yöntemleri" adlı ve Nisan 2019 baskı tarihli sarı kitapçığında, "Hayvan Terapileri" başlığı altında yer alan yunusla terapi uygulamaları, yöntem değerlendirmelerinde "zayıf" olarak nitelendirilmiştir ve yöntemin otistik çocuklar üzerinde olumlu etkileri olduğunu gösteren deneysel araştırmanın henüz olmadığı ya da bu yöntemin otistik çocuklar üzerinde herhangi bir olumlu etkisi olmadığı belirtilmiştir. [19]

Nöroçeşitlilik hareketi, nöroçeşitli bireylerin özgürleştirilmesi ve bağımsızlaştırılması için yunusların mahpusluğunu olumlamamaktadır.

İlk olarak; yaşam boyu sürececek olan nöroçeşitlilik ve engelliliği; tıbbi, sosyal ve psikolojik boyutlar olmaksızın çözümlene ve "tedavi etme" iddiası; toplumsal sağlamcılık normlarına hizmet etmekte, nöroçeşitliliği yok edilmesi gereken bir fenomen olarak yeniden doğurmaktadır. Çocuğun nöroçeşitli olduğunu algılama aşamasında olan aile için sonuçsuz kalacak ve oldukça pahalı bu teşebbüs, süreci güçleştirebilecektir.

Yunus parklarının yasallaşması, nöroçeşitli bireye yönelik hiçbir fayda sağlamayacağı gibi, uygulamaya konu edilen nöroçeşitli bireyin "tedaviye yanıt vermediği" kanısını oluşturarak, bireyin güncel bilimsel araştırmalarla faydası kanıtlanmış destekleyici unsurlara erişimini engelleyebilecek, özgü ihtiyaçlarının belirlenmesinde karmaşa yaratabilecektir. Bireyin "normalleşeceği" iddiası, sağlamcı bir umut ve gerçeklik dışı bir iyimserlik [20] sunumundan ibarettir.

ceviz otizm

araştırmaları ve toplumsal savunma derneği

Uskumru Mh Taşkışla Cd 2A/5 Sarıyer İstanbul
530-467-8975 | cevizotizm.org | bilgi@cevizotizm.org

Yunuslar, nörotipik veya nöroçeşitli hiçbir bireyin gündelik yaşamda karşılaşabileceği hayvanlar değildirler.[21] Hiperduyarlılıkları bulunan, stereotipi (stim/uyaran) hareketleriyle bu duyarlılığı indirgemek, sönümlenmek isteyen nöroçeşitli bireyin yaşamında ilk defa gördüğu bir canlıyla yan yana gelmesi, nöroçeşitli birey için aşırı yüklenmeye ve böylece duygusal çöküntüye neden olabilecektir.

Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda, yunusla yüzmenin bir terapi olmadığı, nöroçeşitli bireylere uygulandığında terapötik bir etki yaratmadığı, aksine ekonomik, sosyal, duygusal ve bilişsel olarak geri dönülemez zararlara yol açacağı söylenebilecektir.

Sonuç ve İstem

- Yunusların tematik parklarda maddi kazanca konu edilmesi ve bunun için avlanması veya ithal edilmesi, yunuslarla insanların aynı havuzda bulunması, yürürlükte olan normatif düzenlemelere hanel getirecek niteliktedir. Nöroçeşitli bireylere yönelik “pseudo” bir faydadan söz ederek uygulamayı yasallaştırma isteminin olumlu cevap almaması,

ve

- Halk sağlığına yönelik riskler barındıran, nöroçeşitli bireylerin özgü gereksinimini karşılamayan ve fahiş ücretlerle yapılan yunusla yüzme uygulamasının yasallaşmaması gerektiği görüşünderiz. Konu ile ilgili görüşlerimizi, yapılacak çalışmalarda dikkate alınmak üzere, yüksek takdirlerinize saygı ile sunarız.

Ceviz Otizm Araştırmaları ve Toplumsal Savunma Derneği

ceviz otizm

araştırmaları ve toplumsal savunma derneği

Uskumru Mh Taşkışla Cd 2A/5 Sarıyer İstanbul
530-467-8975 |cevizotizm.org | bilgi@cevizotizm.org

- [1] <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem21/yil01/ss668m.htm>
- [2] Erişgin, C . (2013). Hayvanın Hukuki Konumu . The Legal Status of Animal . Journal of Yaşar University , 8 (Özel) , s. 1697. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jyasar/issue/19146/203203>
- [3] a.g.e., s. 1700.
- [4]<https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem27/yil01/ss132.pdf>
- [5]<https://www.scribd.com/document/216021776/Knight-2013-Diazepam-Use-in-Captive-Bottlenose-Dolphins>
- [6]<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1558787819300164>
- [7]<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1558787819300164>
- [8]https://www.yunuslaraozgurluk.com/sp_faq/yunus-parklarindaki-yunus-balina-ve-morslarin-disleri-sokuluyor-torpuleniuyor-mu/
- [9]<https://www.scribd.com/doc/54980276/OPS-Timeline-The-Dangers-of-Marine-Mammals-in-Captivity>
- [10]https://www.researchgate.net/publication/233559576_Human_Interactions_with_Free-Ranging_and_Captive_Bottlenose_Dolphins
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1748-7692.1995.tb00675.x>&<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1748-7692.1991.tb00565.x>
<http://www.marinemammalcenter.org/assets/pdfs/vetsci-stranding/scientific-contributions/2018/emerging-viruses-in-marine.pdf>& <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/22697432>

Ceviz Otizm Araştırmaları ve Toplumsal Savunma Derneği

ceviz otizm

araştırmaları ve toplumsal savunma derneği

Uskumru Mh Taşkışla Cd 2A/5 Sarıyer İstanbul
530-467-8975 | cevizotizm.org | bilgi@cevizotizm.org

- [11] <https://neurocosmopolitanism.com/neurodiversity-some-basic-terms-definitions/>
- [12] Kapp, Steven. (2020). Autistic Community and the Neurodiversity Movement Stories from the Frontline: Stories from the Frontline, s. 294. 10.1007/978-981-13-8437-0.
- [13] <https://www.appliedbehavioranalysisedu.org/what-is-the-neurodiversity-movement-and-autism-rights/#:~:text=The%20neurodiversity%20movement%20prefers%20to,normal%20human%20differences%20in%20behavior.>
- [14] <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198266>
- [15] <https://www.yourdictionary.com/therapy>
- [16] <https://www.scribd.com/doc/54980276/OPS-Timeline-The-Dangers-of-Marine-Mammals-in-Captivity>
- [17] <http://www.czydelfinoterapia.pl/wp-content/uploads/Effectiveness-of-Dolphin-Assisted-Therapy-as-a-Behavioral-Intervention-for-Young-Children-with-Disabilities1.pdf>
<http://www.yunuslaraozgurluk.com/yunus-terapi-enfeksiyon-kazariski-dolphin-therapy/>
- [18] <https://www.yunuslaraozgurluk.com/node-264/>
- [19] <http://www.yunuslaraozgurluk.com/yunusla-terapi-tohum-otizm-vakfi/>, Otizm Spektrum Bozukluğunda Eğitim, Terapi ve Tedavi Yöntemleri, Tohum Otizm Vakfı, Nisan 2019, İstanbul, s. 33.
- [20] <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/10883576050200030201>.
- [21] <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3420785/>

Ceviz Otizm Araştırmaları ve Toplumsal Savunma Derneği